

ВІД УПОРЯДНИКА

2016 рік в українській музиці позначився одразу трьома визначними ювілейними датами: минуло 120 років від дня народження В. С. Косенка, М. І. Вериківського та 140 – Ф. С. Якименка. Непересічні музиканти, талановиті композитори, яскраві особистості... Їхня життєтворчість синхронізувалась з небаченими доти зламами в історії, культурі, художній свідомості, які докорінним чином вплинули на зміст життя й творчість усіх трьох митців. Попри напругу, драматичні перипетії, обставини і місце їхнього перебування, вони були першорядними і самоцінними яскравими особистостями – носіями модерної національної музичної культури у багатолічному європейському силовому мистецькому полі першої половини ХХ ст. Волею історії та долі їм випало покласти свій талант на вівтар служіння національній музичній культурі. Резонуючи з долями інших українських митців першої половини ХХ століття, перетинаючись з ними, постаті В. Косенка, М. Вериківського, Ф. Якименка унаочнюють драматизм долі національної інтелігенції, неоднолінійні шляхи розвитку української музики в європейському просторі.

Сьогодні, з висоти історичної дистанції, не буде перебільшенням твердити, що вони були істинно ренесансними особистостями з притаманними такому типу митців духовністю, універсальністю таланту, вітальною силою та енергією творення. Приклад життя і творчості В. Косенка, М. Вериківського, Ф. Якименка, звучання їхньої музики посилює нині інтерес дослідників і слухачів до різноманітних аспектів спадщини цих композиторів, відомих і невідомих фактів біографій митців.

У двох книгах пропонованого збірника наукових статей зібрано матеріали, у яких з нових наукових позицій осмислюються і розкриваються кардинальні проблеми вивчення

творчих індивідуальностей, нові ракурси аналізу означених авторів, подаються маловідомі документи.

Книгу першу присвячено постаті В. С. Косенка (1896–1938) – визначному українському композитору, піаністу виняткового таланту, педагогу, музиканту високої культури. Доля відвела йому коротке, але вкрай насичене життя з нахненним творенням музики, радостями і мистецькими муками, болісним відчуттям реалізованості/нереалізованості власних художніх задумів.

В. Косенко, поруч із Л. Ревуцьким, Б. Лятошинським, давно і справедливо визнаний класиком української музики ХХ ст. У ті часи склався і той його «канонізований образ», інерція сприйняття якого почасти дається взнаки й сьогодні. Та попри стереотипи, глибина музики В. Косенка, приклад його життя ніколи жодним чином не вкладався у прокрустове ложе колишніх ідеологічних схем і штампів. Затиснутий у соціально-політичних та культурних реаліях доби, яка «мережила полотно» його долі, В. Косенко унаочнює незаперечність думки – особистість істинно талановитого митця набагато більша за його біографію і кар'єру. Ця думка проступає крізь тексти всіх публікацій, репрезентованих у книзі, яку ви, читачу, тримаєте в руках.

Матеріали збірника згруповано у трьох розділах. Вони представлені у статтях різних за жанрами, аналітичною та фактологічною насиченістю. Їхнє проблемно-змістове поле, охоплюючи майже всі рівні життєтворчості В. Косенка – біографічний, жанровий, образно-стильовий, стилістичний, педагогічний, виконавсько-інтерпретаційний, – узгоджуються із новітніми методологічними стратегіями сучасної музикознавчої науки та інструментарієм суміжних галузей знань.

У першому розділі – «Постать Віктора Косенка у музикознавчих рефлексіях: пошуки нових смислів» – подано розвідки провідних сучасних українських дослідників, де з нових наукових позицій здійснено спробу віднайти нові ракур-

си, концепти і підходи в осмисленні особистості і спадщини композитора: наукової біографіки і джерелознавчого аналізу архівних документів задля реконструкції маловідомих або замовчуваних з відомих ідеологічних причин фактів і навіть періодів життя композитора (статті К. Шамаєвої та В. Мудрика); міждисциплінарних стратегій, що залучаються як до аналізу творчості В. Косенка з позиції екзистенційного розгортання траєкторії долі митця в її спрямуванні до самоідентичності, набуття ним зрілості і внутрішньої свободи (О. Таранченко), так і до з'ясування сутності кодів і символів індивідуально-неповторних духовних світів В. Косенка та П. Тичини, їхнього «перетину» внаслідок взаємодії поетичного і музичного текстів в романсі «На майдані» (М. Копиця). Поруч із ними – статті, де осмислюються ті чи інші складові дискурсу модернізму в творчості В. Косенка: взаємодія його музики з провідними художньо-стильовими тенденціями доби, серед яких – мотив «Чарівної дами» («Принцессы Грезы»), який визначив своєрідну «модерністичну гру» в житті і творчості композитора (О. Волосатих); модерні риси фортепіанних творів В. Косенка у багатомірному контексті традицій і сучасних набутоків європейської музики першої третини ХХ століття, що дозволяє розвіяти туман поширеного у радянські часи міфу про «соцреалістичного Косенка» (Ю. Глущенко); різнорівневість новаційного інтонаційно-жанрового, композиційно-структурного осмислення митцем барокової символіки нескінченності та загальнокультурних кодів як відображення особливого типу циклічного часопростору (І. Беренбейн). Тематику цих статей розширено у публікаціях, присвячених питанням виконавсько-стильових та інтерпретаційних характеристик творів В. Косенка, без яких портрет композитора був би неповним. Художню концепцію Сонати для віолончелі та фортепіано, її виконавських версій у контексті розвитку жанру в українській музиці ХХ століття досліджує В. Сумарокова; компози-

ційно-жанровий, стилістичний ракурси аналізу Концертного вальсу фа-дієз мінор, *op. 22*, авторське переосмислення в ньому європейської традиції здійснила польська піаністка Н. Ревакович; роль вокальної лірики В. Косенка в україномовних перекладах та її значення у формуванні та розвитку сучасної української школи камерного співу, актуалізації унікального досвіду та методики роботи В. Косенка зі «своїми співаками», зокрема із З. Гайдай розкриває В. Антонюк; біографічну розвідку Т. Корольової присвячено піаністу, професору Київської консерваторії, популяризатору музики В. Косенка, продовжувачу традицій музичних зібрань у квартирі композитора – П. Батюшкову.

Наступний другий розділ книги – «Віктор Косенко очима музикантів» – поглиблює і доповнює образ Музиканта в яскравих есе, цінні думки і спостереження яких позначені актуальністю і своєчасністю: роздуми про унікальність постаті В. Косенка, сучасну долю його музичної спадщини, її значення для формування покоління музикантів-шістдесятників (Ю. Іщенко, І. Ляшенко); важливі аспекти інтерпретації музики композитора з погляду фахівця-звукорежисера (Л. Більчинський); виконавські нотатки щодо образно-стильових та жанрових особливостей фортепіанного циклу «Одинадцять етюдів» *op. 8* (П. Батюшков); яскраві штрихи до портрету В. Косенка-музиканта, незабутнього педагога (Ю. Таранченко).

У заключному розділі «Архівними сторінками» репрезентовано джерельні матеріали, що є необхідними для цілісного вивчення постаті митця, поглиблення наукової бази сучасного косенкознавства. Серед них – передрук автобіографічних записок композитора, нотографія його творів (з коментарями В. Довженка), а також спогади В. Скорохода, уперше опубліковані 1939 року в журналі «Радянська музика». За нинішніх умов відсутності систематизованого опису особового архіву В. Косенка ці матеріали набувають чинності

історичних документів часу, а наведений нотографічний список творів В. Косенка – найбільш повного серед укладених у пізніші часи. Тому при підготовці цих матеріалів для пропонованого видання редакторське втручання до них було мінімальним і стосувалось лише окремих фонем та внесення незначних коректив у пунктуацію, відповідно до правил сучасної орфографії. Усі скорочення в текстах подано у квадратних дужках.

Насамкінець подано нариси М. Ільницької, в яких актуалізовано недостатньо вивчену в українському музикознавстві постать вчителя В. Косенка, видатного європейського піаніста і педагога А. Міхаловського, специфіку творчої реалізації його традицій та власного досвіду В. Косенка у розробленій ним методиці виховання піаніста-виконавця. Цікавим видається й допис про діяльність тогочасного меморіального кабінету-музею композитора, прагнення зберегти в ньому відчуття присутності образу і духу Косенка.

Висловлюємо щирю надію, що матеріали збірника стануть ще однією сходинкою в сучасному науковому пізнанні та усвідомленні феномену В. Косенка, чия діяльність випромінює непорушні у всі часи цінності Добра, Вічної краси, Творчості.

Олена Таранченко